

PM 2017:116 RII (Dnr 120-677/2017)

Blåplan för Lidingö

Remiss från Lidingö stad

Remisstid den 16 juni 2017

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Blåplan för Lidingö” från Lidingö stad hänvisas till vad som anförs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Roger Mogert anför följande.

Ärendet

Lidingö stad har tagit fram ett förslag till blåplan och önskar få synpunkter på denna. Planen är i först hand framtagen för att användas som underlag till fysisk planering och vid förvaltning av Lidingös vatten och stränder. Den är också tänkt som ett kunskapsunderlag för andra som är intresserade av Lidingös vattenområden; kustvatten, sjöar, vattendrag och stränder. Lidingö och Stockholm delar en av de beskrivna s.k. vattenförekomsterna, Lilla Värtan, för vilken miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas.

Blåplanen har tre övergripande mål:

1. Lidingö har rika och långsiktigt livskraftiga vattenmiljöer
2. Lidingö har vatten av god kvalitet
3. Lidingö erbjuder en variationsrik och attraktiv rekreation vid vatten för alla

Blåplanen har vidare fyra strategier för att nå de övergripande målen:

1. Skydda och utveckla värdefulla vattenmiljöer
2. Minska utsläpp och spridning av föroreningar
3. Samverka lokalt och regionalt
4. Skapa fler möjligheter till rekreation vid vatten

Lidingö stad har remitterat blåplan för Lidingö till Stockholms stad för yttrande.

Remissen går att läsa i sin helhet på [Lidingös hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden.

Exploateringsnämnden och trafiknämnden har avstått från att svara, stadsbyggnadskontoret har inkommit med kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret anser att när det gäller vattenfrågor behövs samverkan över kommungränserna för att klara utmaningen att nå god status i de kustvatten som

omger Lidingö. Detta gäller samtliga av de berörda kommunerna. Stadsledningskontoret bedömer att detta samarbete redan pågår mellan staden och Lidingö.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anför att Lidingös blåplan är ett ambitiöst dokument, som i huvudsak har en bra och tydlig struktur som gör det relativt lätt att följa den röda tråden från mål till operativa åtgärder. Nämnden framför synpunkter i sak.

Stadsbyggnadskontoret anser att Lidingö stad har tagit fram ett ambitiöst, väl genomfört och överskådligt förslag till blåplan och att det är bra att behovet av mellankommunal samverkan lyfts fram. Kontoret har dock några synpunkter i sak.

Mina synpunkter

Stockholm är en stad byggt i ett skärgårdslandskap. Det är en stor kvalitet som samtidigt innebär ett ansvar att vårda de vatten som omger staden. De är därför glädjande att Lidingö tagit fram ett ambitiöst förslag till blåplan som också lyfter fram vikten av mellankommunal samverkan. Stockholm och Lidingö delar gräns mot vattenförekomsten Lilla Värtan. I huvudsak är Lidingös plan ett väl genomfört dokument. För synpunkter i sakhänvisas till remissinstanserna synpunkter i sak. Min förhoppning är att Lidingö också framöver tar fram en likaledes ambitiös plan för att bidra till det regionala bostadsmålet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen "Blåplan för Lidingö" från Lidingö stad hänvisas till vad som anförs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 8 juni 2017

ROGER MOGERT

Bilaga

Remiss Blåplan för Lidingö

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Blåplanen har tre övergripande mål:

1. Lidingö har rika och långsiktigt livskraftiga vattenmiljöer
2. Lidingö har vatten av god kvalitet
3. Lidingö erbjuder en variationsrik och attraktiv rekreation vid vatten för alla

Blåplanen har vidare fyra strategier för att nå de övergripande målen:

1. Skydda och utveckla värdefulla vattenmiljöer
2. Minska utsläpp och spridning av föroreningar
3. Samverka lokalt och regionalt
4. Skapa fler möjligheter till rekreation vid vatten

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden.

Exploateringsnämnden och trafiknämnden har avstått från att svara, stadsbyggnadskontoret har inkommit med kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 maj 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad gränsar till Lidingö genom vattenområdet Lilla Värtan. De enda landförbindelserna är broarna Lidingöbron och Lilla Lidingöbron som bägge ansluter till Ropsten på Stockholmssidan.

Stadsledningskontoret anser att det är positivt att Lidingö stad tar fram en blåplan i enlighet med deras översiktsplan från 2014. Staden berörs framförallt genom vattenområdet Lilla Värtan.

När det gäller vattenfrågor behövs enligt stadsledningskontoret samverkan över kommungränserna för att klara utmaningen att nå god status i de kustvatten som omger Lidingö. Detta gäller samtliga av de berörda kommunerna. Stadsledningskontoret bedömer att detta samarbete redan pågår mellan staden och Lidingö.

Stadsledningskontoret har inga övriga synpunkter på den remitterade blåplanen från Lidingö stad.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 maj 2017 att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 maj 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Mot bakgrund av den korta remisstiden och att beröringspunkterna mot Stockholms stad

främst berör mål 2 ”Lidingö har vatten av god kvalitet”, är förvaltningens detaljsynpunkter i huvudsak begränsat till detta mål och de strategier, riktlinjer och åtgärder som omfattas av målet.

Lidingös blåplan är ett ambitiöst dokument, i huvudsak har den en bra och tydlig struktur som gör det relativt lätt att följa den röda tråden från mål till operativa åtgärder. Den enda synpunkt som förvaltningen vill framföra på strukturen är att det i vissa delar kan vara lite väl stora överlapp mellan mål, strategier och riktlinjer där konkretionsnivån i princip är lika hög i målet som i riktlinjerna, bl.a. när det gäller dagvatten. Det finns också en del behov av kompletteringar och förtydliganden samt korrigering av felaktigheter. Dessa anges nedan under aktuell rubrik och med sidhänvisning. Först beskrivs den text i blåplanen som ligger till grund för förvaltningens synpunkter och därefter synpunkterna.

Lidingö och Stockholm delar en vattenförekomst, Lilla Värtan. I de fall förvaltningen har information om eller synpunkter på behov av åtgärder för miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas i Lilla Värtan som bör komma till uttryck i planen, beskrivs dessa nedan.

Mål 2. ”Lidingö har vatten av god kvalitet” sid 21 ff

Kustvatten, sid 22 och 23

I avsnittet anges att målet för Lilla Värtan är att nå måttlig ekologisk status senast 2027. Det kravet ställs bl a för att områdets strandlinje har låg grad av naturlighet. Vidare anges att kustvattnet inte uppnår god status på grund av prioriterade ämnen som kvicksilverföreningar och tributyltennföreningar (TBT) och att Vattenmyndigheten har satt som mål att god kemisk status ska vara uppnådd till 2027.

Förvaltningens synpunkter

Vattenmyndigheten för norra Östersjön har beslutat att miljö kvalitetsnormerna för Lilla Värtan är:

måttlig ekologisk status till 2027 (övergripande)

och god kemisk status med tidsundantag till 2027 för antracen och TBT.

Kvalitetskraven är alltså inte mål, vilka de anges som i blåplanen, utan rättsligt bindande miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap Miljöbalken. Mål bör alltså ändras till miljö kvalitetsnormer.

Vidare framgår av VISS (se <https://viss.lansstyrelsen.se>) att miljö kvalitetsnormen för ekologisk status i Lilla Värtan satts till måttlig pga. kvalitetsundantag för den morfologiska statusen. Detta får genomslag på att miljö kvalitetsnormen för den övergripande ekologiska statusen anges som måttlig. För näringsämnen (dvs. övergödning) framgår av VISS i motivtexten till kvalitetskraven att statusen ska vara god med tidsundantag till 2027. Att statusen ska var god för näringsämnen i Lilla Värtan senast till 2027 bör tydliggöras i blåplanen.

Beträffande kvicksilver finns ett nationellt undantag då miljö kvalitetsnormen överskrids i princip alla vattenförekomster i Sverige på grund av den höga bakgrundsbelastningen. Det är därför endast TBT och antracen där normerna i dagsläget överskrids och där tidsundantag beslutats av Vattenmyndigheten till 2027. Texten bör därför justeras i detta avseende.

Också faktarutan på sid 23 bör ändras så att det framgår att god ekologisk status ska uppnås för näringsämnen i Lilla Värtan med tidsundantag till 2027. Vidare ska fotnoterna för TBT och antracen placeras under ”tidsfrist” och inte under ”mindre stränga krav”.

Som information kan förvaltningen nämna att länsstyrelsen under 2018 kommer att statusklassa dels de tolv ytterligare prioriterade ämnen som EU beslutade om i direktiv 2013/39/EU och dels de särskilda förorenande ämnen (SFÄ) som Havs- och vattenmyndigheten beslutat om i HVMFS 2015:4 (konsoliderad i HVMFS 2013:19). De av dessa ämnen som enligt förvaltningens miljöövervakning överskrider beslutade gränsvärden i Lilla Värtan är PFOS, koppar och zink. Förvaltningen kan bistå med underlag för dessa ämnen om behov finns av komplettering av blåplanen i detta avseende.

Dagvatten sid 24

Här anges att endast dagvatten med naturliga bakgrundshalter för olika ämnen ska tillföras yt- och grundvattenrecipienter.

Förvaltningens synpunkter

Enligt förvaltningens mening finns inget ”naturligt” dagvatten och därmed inga naturliga bakgrundshalter. Kvaliteten på dagvattnet är helt beroende vilka ytor som regnvattnet runnit över. Eftersom detta enligt Lidingös dagvattenpolicy är ett kvalitetskrav på vatten som ska tillföras yt- och grundvattenrecipienter behöver formuleringen av detta krav ses över alternativt konkretiseras med ämnen och halter så att den som kravet riktar sig till förstår innebörden av det.

Regional och kommunal samverkan sid 28

I detta avsnitt anges att Lidingö stad är positiv till bildandet av ett regionalt vattenråd för en effektiv regional vattenförvaltning. Vidare anger man att åtgärd för att nå god ekologisk status i Stockholms inre skärgård kan vara att flytta utsläppspunkterna för Käppalaverket och Henriksdals reningsverk längre ut i Östersjön.

Förvaltningen synpunkter

Förvaltningen efterlyser ett förtydligande i planen för vilket geografiskt område och vilka vattenförekomster som avses för det regionala vattenråd som föreslås.

Ett initiativ till kommunal samverkan för ett avgränsat geografiskt vattenområde, Stockholms inre skärgård, har tagits av Svealands kustvattenvårdsförbund där både Lidingö och Stockholm stad är medlemmar. Ingen av innerskärgårdens sjutton vattenförekomster uppnår idag god vattenstatus. De är framför allt påverkade av utsläpp från hamnverksamhet, fritidsbåtsverksamhet, tre stora avloppsreningsverk, enskilda avlopp, jordbruk och urbant dagvatten. En ansökan om finansiering för att ta fram ett gemensamt lokalt åtgärdsprogram för innerskärgården lämnades in i slutet av 2016 till länsstyrelsens LOVA-bidrag och till Stockholms läns landstings miljöanslag. Ansökan omfattar femton av de sjutton vattenförekomsterna (ej Brunnsviken och Edsviken där separata åtgärdsprogram tas fram) och tio kommuner, som har strandlinje mot dessa bl. a. Stockholm och Lidingö. Svealands kustvattenvårdsförbund har dock nyligen fått indikationer på att ansökan om ett gemensamt lokalt åtgärdsprogram inte kommer att beviljas vilket i så fall innebär att ett samarbete kring innerskärgården behöver söka andra vägar.

Inom ramen för arbetet med ett lokalt åtgärdsprogram för innerskärgården skulle de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att följa miljökvalitetsnormerna kunna identifieras. Bland annat om det är kostnadseffektivt och realistiskt att flytta utsläppspunkterna för avloppsreningsverken för att uppnå god status. Frågan om miljönyttan med att flytta utsläppspunkterna för Käppalaverket, Bromma och Henriksdals avloppsreningsverk har utretts inom ramen för VAS-rådets verksamhet, se VAS rapport nr 12 (2013) – ”Robust avloppsvattenhantering i Stockholms län, en utblick mot år 2030 med fokus på recipienten”. Slutsatsen i utredningen var att god vattenstatus inte skulle kunna uppnås i innerskärgården enbart genom flytt av utsläppspunkterna. Andra åtgärder skulle också behöva vidtas. Vilka dessa är skulle kunna identifieras inom ramen för ett lokalt åtgärdsprogram.

Förvaltningen ställer sig positiv till en föreslagen regional samverkan i form av ett vattenråd om den skulle omfatta innerskärgårdens vattenförekomster och kommunerna runt den. Om arbetet med det lokala åtgärdsprogrammet kommer till stånd kan detta utgöra en utmärkt faktagrund för en sådan samverkan. Frågan om bildandet av ett vattenråd skulle kunna tas upp inom ramen för den kommunala samverkansorganisationen som finns i länet, KSL.

Om den ovan beskrivna ansökan inte beviljas och en samverkan för innerskärgården i andra former inte kommer till stånd inom en snar framtid är det förvaltningens mening att Stockholms stad och Lidingö stad bör samarbeta i framttagandet av ett lokalt åtgärdsprogram för Lilla Värtan. Detta är i och för sig inte att föredra eftersom vattenförekomsten inte är

tydligt avgränsad mot övriga vattenförekomster i innerskärgården, men den kan utgöra en grund för att senare gå vidare med att utöka en kommunal samverkan kring vattenförekomsterna i innerskärgården.

Strategi 2. ”Minska utsläpp och spridning av föroreningar” sid 49 ff

Minska dagvattnets påverkan och ta till vara naturens lösningar sid 49 och 50

För att bidra till bättre vattenkvalitet i sjöar och kustvatten föreslås att en handlingsplan för dagvatten tas fram. Lösningar bör baseras på ekosystemtjänster för att hantera översvämningssrisker, utjämna flöden och rena dagvatten.

Förvaltningens synpunkter

Många olika parter, både internt inom kommunen och externt, är inblandade när det gäller att hantera dagvattnet på ett hållbart sätt, dvs. som efterliknar naturens egna lösningar med lokalt omhändertagande. Förvaltningens erfarenheter är att när dagvattenhanteringen övergår från att vara en VA-fråga till en samhällsplaneringsfråga, vilken den gör om den ska baseras på ekosystemtjänster, så kommer nya ansvarsgränser att behöva dras. En så tydlig ansvarsfördelning som möjligt bör eftersträvas. Nya synsätt, kompetenser och kanske ekonomiska medel kommer att behöva tillföras till de delar av organisationen som inte tidigare varit inblandade i frågan. Också vilka kvalitetskrav som ska ställas på dagvattnet innan det får tillföras en vattenförekomst behöver bli tydliga så att markägare, exploatörer och huvudmännen för gator och allmän platsmark i god tid kan förutse vilka tekniker som är lämpliga och de kostnader som är förknippade med dessa. Detta kan behöva tydliggöras i blåplanen.

Strategi 3. ”Samverka lokalt och regionalt” sid 52 ff

Samverka regionalt sid 52

Samverkan krävs över kommungränserna för att klar av att nå god vattenstatus i de kustvatten som omger Lidingö. Om ett regionalt vattenråd bildas kommer Lidingö stad att vara delaktig. I arbetet med att minska övergödningen söker Lidingö stad samarbeten inom Käppalaförbundet, med Stockholms stad och länsstyrelsen. Konsekvenserna för att flytta utsläppspunkterna för Käppalaverket och Henriksdals reningsverk utreds,

Förvaltningens synpunkter

Se förvaltningens synpunkter under Mål 2 – Regional och kommunal samverkan.

Riktlinjer sid 54 ff

Fortsätt miljöanpassa fritidsbåtshamnar sid 55

Ta fram riktlinjer för hur Lidingö stads fritidsbåtshamnar ytterligare kan miljöanpassas i samråd med Lidingö båtförbund genom t ex att minska användningen av giftiga båtbottnfärger och minska spridningen av färgrester vid tvättning av båtbottnar.

Förvaltningens synpunkter

Miljökvalitetsnormen för TBT i sediment överskrids i Lilla Värtan, likaså överskrids bedömningsgrunderna för god vattenstatus för koppar och zink i vatten enligt förvaltningens miljöövervakning i Lilla Värtan. Användning av biocidfärger på båtar är sannolikt en starkt bidragande orsak till att normerna inte följs.

Förvaltningen efterlyser mer långtgående ambitioner i blåplanen för användande av biocidhaltiga båtbottnfärger innehållande koppar och zink eller sanering av båtar med gammal färg innehållande TBT.

Inom ramen för Miljösamverkan i Stockholms län har en promemoria tagits fram, ”Behov av samsyn vid båtclubbstillsyn – båtbottnfärg/biocidfärg” med syftet att lägga en grund för samsyn i länet kring tillsyn av användning av båtbottnfärger och dess miljöeffekter. Vid ett miljöchefsmöte i oktober 2016 överenskomms att alla länets miljöförvaltningar skulle föreslå

sina respektive nämnder att anta den inriktning för miljötillsynen som redovisas i promemorian. För Östersjöns del föreslås tillsynsstrategin vara:

Östersjöklubbarna informeras om att krav kommer att ställas på omedelbar utfasning av båtar med TBT på skrovet med start hösten 2016.

Vid en konstaterad uppkommen lokal miljöskada vid en båtklubb kan kommunen med stöd av miljöbalken begränsa eller förbjuda användandet av godkända biocidfärger (innehållande t.ex. koppar och/eller zink), om det behövs för att minska skadan för miljön, eller för att förhindra att en miljökvalitetsnorm inte kan följas.

Förvaltningen föreslår att dessa strategier inarbetas i blåplanen.

Planera för rening och fördröjning av dagvatten så nära källan som möjligt sid 56

En handlingsplan för dagvatten ska vara klar senast 2019 och innehålla riktlinjer för hanteringen av dagvatten. Vid all nybyggnation och vid ombyggnad av befintliga dagvattensystem ska i första hand lokalt omhändertagande av dagvatten tillämpas. Vägdagvatten ska infiltreras i nära anslutning till gatunätet genom att t.ex. ta bort kantstenen inom lämpliga områden.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ställer sig positiv till att en dagvattenplan tas fram. Dagvattnets kvalitet, bl.a. för näringsämnen och miljöfarliga ämnen, bör betonas tydligare i dagvattenplanen än vad som framgår av blåplanens text att den ska innehålla. Kvaliteten bör också kopplas ihop med föreslagna dagvattenåtgärder, dvs. att dagvattnets innehåll av dessa näringsämnen och miljöfarliga ämnen reduceras till nivåer som inte äventyrar att möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna.

I Stockholm tog kommunfullmäktige i mars 2015 beslut om en ny dagvattenstrategi som är inriktad på hållbar dagvattenhantering, dvs. så långt som möjligt efterlikna naturens sätt att ta hand om nederbörden. I slutet av 2016 beslutade de tekniska nämnderna och i Stockholm Vatten och Avfalls styrelse, som ett sätt att konkretisera dagvattenstrategin, om riktlinjer för dagvattenhantering på kvartersmark och parkeringsytor samt en åtgärdsnivå där de första 20 mm av ett nederbördstillfälle ska renas vilket innebär att drygt 90 % av årsnederbörden behöver behandlas. Åtgärdsnivån har tagits fram i syfte att ge en generell vägledning för vilken omfattning på behandling av dagvattnet som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i Stockholms vattenförekomster. En motsvarande ambitionsnivå bör enligt förvaltningens mening tas fram inom ramen för arbetet med Lidingös dagvattenplan.

I övrigt bör de synpunkter som förvaltningen framfört under Strategi 2 ”Minska dagvattnets påverkan” ovan beaktas.

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Lidingö stad har tagit fram ett ambitiöst, väl genomfört och överskådligt förslag till blåplan. Det är bra att behovet av mellankommunal samverkan lyfts fram. Kontoret har dock några kompletterande synpunkter:

Vägledning för den fysiska planeringen skulle kunna komma till uttryck på ett tydligare sätt i blåplanen. En viktig fråga i planeringssammanhang är att ge en samlad bild av hur kommunen avser att följa miljökvalitetsnormerna för vatten i enlighet med vattendirektivet. Kommunernas skyldighet att följa MKN enligt miljöbalken och PBL bör därför framgå tydligare. Även den lokala åtgärdsplaneringen för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten bör lyftas fram. Vidare bör det påbörjade arbetet med en regional vattenförsörjningsplan nämnas.

I det kommande arbetet med en handlingsplan för dagvatten bör det slås fast vilka krav

som ska ställas på dagvattenhanteringen i såväl befintlig miljö som vid nybyggnation. I sammanhanget ställer sig kontoret frågande till vad som avses med de ”*naturliga bakgrundshalter*” som omnämns i avsnittet om dagvatten på sid 25.

Det framgår inte om recipienterna belastas med lakvatten från äldre tippar eller hur stora problemen är med bräddningar och läckage från avloppsnätet. Det vore därför intressant med en beskrivning av det befintliga ledningssystemet för VA, hur Lidingö ser på framtida moderniserings- och utvecklingsbehov samt vilka åtgärder som planeras för att minska föroreningsbelastningen från VA-nätet.

Slutligen framgår i avsnitt om strandskydd på sid 17 att ”*Strandskyddet kan upphävas inom detaljplanelagt område och det går också att söka dispens ifrån*”. Kontoret anser att det bör förtydligas att strandskyddet endast kan upphävas om det finns särskilda skäl i enlighet med kap. 7 i miljöbalken och syftet med planen väger tyngre än strandskyddets syften. Mer information finns i Naturvårdsverkets och Boverkets vägledning för strandskydd vilken även bör anges i referenslistan: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0175-9.pdf>